

УДК 37.013.42:372.2:794

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1\(220\)-33-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1(220)-33-37)

ФЕДОРОВА МАРІЯ АНАТОЛІЇВНА,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

Mariia Fedorova,

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Department of Theory and Methods of Preschool and Inclusive Education,

Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, Ukraine

E-mail: mariiafedorova10@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-8207-5593>

РОЗВИТОК ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

А Обґрунтовується значення ігрової діяльності як засобу формування соціального досвіду дітей дошкільного віку та аналізуються методичні засади розвитку творчої гри в різних вікових групах ЗДО. Розкрито методи і прийоми роботи з дошкільниками, спрямовані на розв'язання завдань розвитку ігрової діяльності. У молодшій групі – це приймати і позначати ігрову роль; реалізовувати рольові дії; розгортати парну рольову взаємодію та елементарний рольовий діалог з партнером-однолітком. У середній групі ЗДО завданнями розвитку ігрової діяльності є: формувати вміння змінювати ігрову роль у процесі гри і називати її для партнерів по грі; змінювати рольову поведінку відповідно до різних ролей партнерів. У старшому дошкільному віці діти оволодівають здатністю до сюжетоскладання.

Ключові слова: соціальний досвід; ігрова діяльність; творча гра; сюжетно-рольова гра; методика сюжетно-рольової гри

DEVELOPMENT OF PLAY ACTIVITY AS A CONDITION FOR THE FORMATION OF SOCIAL EXPERIENCE IN PRESCHOOL CHILDREN

S Society is transformed under the influence of events that occur during the wartime and postwar periods in Ukraine, and science does not stand still. There is a rapid identification and design of the relevant tasks of scientific research. For applied research, methodology is important both as a structured system of methods and as a set of basic philosophical positions that help develop the concept of scientific knowledge.

The purpose of the article is to analyze the scientific literature on information and analytical support for psychological science and to conduct an effective theoretical and methodological analysis of this issue; and to describe the impact of the research on society and science.

The article uses analysis, synthesis, comparison, and systematization to clarify the information and analytical support for psychological science and to provide an effective theoretical and methodological analysis of this issue; to identify and describe the scientific products of the study at the theoretical and analytical stage; and to summarize.

The author substantiates the relevance of psychological science in the wartime and postwar periods of Ukraine, which has acquired a deeper social impact and significance through new thinking and a new vision of problems as applied research that requires the use of a specific methodology, and by setting clear goals for the development of modern society and the individual in it.

The theoretical significance lies in the systematic information and analytical support for psychological science in the wartime and postwar periods in Ukraine and the completion of an effective theoretical and methodological analysis of this issue. The practical significance lies in creating scientific products on the research topic at the theoretical and analytical stage.

The conclusions of the article contribute to the formation of public policy and influence the psychology of education and self-education of the individual as well as various spheres of life: health and quality of life (psychological support, disease prevention, development of psychological services, etc.); development of advanced science (popularization of psychological science, assistance to young scientists, etc.); development of education (updating curricula, creating educational resources, etc.); and the development of the social sphere and culture, etc.

Keywords: psychological science; theoretical and methodological analysis; information and analytical support

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Соціалізація дітей і формування у них соціального досвіду є важливим завданням дошкільної освіти, про що відзначено у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Соціальний досвід постає як результат діяльності, у зв'язку з чим, особливого

значення набуває ідея формування соціального досвіду у провідному виді діяльності. У дошкільному віці провідним видом діяльності вважається творча гра, яка виконує соціалізуючу функцію і залучає дитину до культури суспільства, досвіду відносин між людьми, а також до оволодіння суспільними формами поведінки та способами дій з предметами.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема формування соціального досвіду особистості досліджувалась у соціології, психології, педагогіці. У працях Л. Сафороної, Н. Якси, О. Алеко, С. Матвієнко проаналізовано сутність поняття «соціальний досвід», охарактеризовано особливості його формування у дошкільному віці. У дослідженнях Б. Скіннера, З. Фрейда, Е. Фромма, Дж. Уотсона, А. Бандури, У. Бронфенбреннера аналізуються фактори, що впливають на формування соціального досвіду особистості, серед яких, як визначальні, виділяються середовище та виховання. У працях Ж. Піаже, Л. Колберга, Е. Еріксона показано взаємозв'язок між когнітивним розвитком особистості і становленням її соціального досвіду. І. Бех, І. Рогальська, Н. Якса обґрунтували механізми формування соціального досвіду, особливості його становлення у дошкільному дитинстві.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У зазначених дослідженнях недостатньо висвітлено вплив ігрової діяльності на формування соціального досвіду дошкільників. Не розкрито методичні засади розвитку ігрової діяльності у різних вікових групах ЗДО, реалізація яких сприятиме формуванню соціального досвіду дошкільників.

Мета статті: обґрунтувати значення ігрової діяльності як засобу формування соціального досвіду дітей дошкільного віку та проаналізувати методичні засади розвитку творчої гри в різних вікових групах ЗДО.

Викладення основного матеріалу. Соціальний досвід дитини дошкільного віку нами розуміється як система уявлень і знань про соціальну дійсність, пов'язаних із відповідними емоційними ставленнями, що відображаються в уміннях соціальної поведінки і забезпечують повноцінне включення особистості в систему суспільних відносин. Соціальний досвід дошкільника є результатом поступового засвоєння дитиною суспільного досвіду, який відображає систему цінностей, знань і способів діяльності, накопичених людством. Л. Сафоронова відзначає, що основна умова формування соціального досвіду – це взаємодія дитини із соціальним середовищем, при цьому роль дорослого є дуже важливою, оскільки він є для дитини «носієм культури», його думка та оцінка оточення виступає як регулятор поведінки дошкільника [7, с. 215].

У дошкільному віці соціальний досвід формується у різних видах діяльності – грі, спілкуванні, навчанні, праці. Н. Якса виділяє механізми його формування: соціально-психологічні (традиційний, інституційний, стилізований, міжособистісний) та психологічні (імітація, рефлексія, престиж, популярність, конформність, соціальна фасилітація) [10, с. 152].

У вітчизняній психології творча гра розглядається як провідний вид діяльності дитини-дошкільника. Дитяча гра – це розважальна діяльність, у процесі якої дитина засвоює і відтворює суспільний досвід, зафіксований у способах предметних дій і нормах суспільних відносин [9]. Відповідно до класифікації, запропонованої Т. Поніманською, до творчих ігор належать сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані та будівельно-конструктивні. У практиці роботи сучасних ЗДО в освітньому процесі найбільша увага приділяється сюжетно-рольовим іграм.

У сучасних дослідженнях, присвячених розвитку дошкільників (Т. Піроженко), усе частіше фіксується проблема зникнення творчої гри з життя дітей [4]. Можна виділити кілька факторів, що впливають на цей процес:

1) скорочення часу на гру через зростання навчального навантаження – організованих занять, гурткової роботи, внаслідок чого залишається менше часу на творчу гру, яка вимагає тривалого часу для підготовки та розгортання сюжету;

2) заміщення творчої гри дидактичними та комп'ютерними іграми, які спрямовані на навчання і не забезпечують повноцінну соціалізацію дошкільника;

3) зміни у сімейному вихованні – батьки дедалі рідше залучаються до спільних ігор з дітьми, що негативно впливає на розвиток гри;

4) цифровізація суспільства – з появою цифрових пристроїв діти частіше обирають пасивні форми розваг (перегляд мультфільмів, ігри на планшеті), що знижує мотивацію до розвитку уяви та створення складних ігрових сюжетів;

5) зміни у структурі дитячих ігор – через брак навичок взаємодії дошкільники відчують труднощі при побудові сюжету гри, внаслідок чого ігри обмежуються маніпуляціями з предметами або повторенням простих дій без розвитку сюжету [8, с. 419];

6) дефіцит спілкування з однолітками, внаслідок соціального досвіду дошкільників збіднюється, що позбавляє їх можливості розвивати гру.

Усвідомлення цих факторів дозволить удосконалити, модернізувати методику розвитку творчої гри дошкільників з урахуванням зазначених умов.

Творча гра може розвиватися стихійно і цілеспрямовано. Природний (або стихійний) розвиток гри відбувається тоді, коли дитина знаходиться в різновіковому колективі і старші діти демонструють молодшим знайомі їм способи побудови сюжету й організації гри. Однак у закладі дошкільної освіти діти зазвичай перебувають у групі однолітків. Тому інший підхід стає доцільнішим – цілеспрямована організація ігрової діяльності у різних вікових групах ЗДО. Вихователь не лише пропонує гру, але й стає її активним учасником, партнером по грі: знайомить дітей із новими способами організації гри, спрямовує їх на виконання ігрових дій, розвиває навички спільної гри та створює умови для самостійної сюжетно-рольової гри. Отже, у закладі дошкільної освіти сюжетно-рольова гра проходить два етапи: спочатку це спільна гра вихователя з дітьми, у ході якої формуються нові ігрові навички, а потім – самостійна гра дітей, де вихователь забезпечує умови для застосування набутих умінь [5].

Необхідно відзначити, що на перших етапах свого розвитку сюжетно-рольова гра не повною мірою сприяє формуванню соціального досвіду дошкільників. Лише в розвинутій формі ігрова діяльність допомагає дітям усвідомлювати значення людських взаємин, розвиває потребнісно-мотиваційну сферу, допомагає виявити свою унікальність та індивідуальність, діяти свідомо та гуманно, що сприяє формуванню соціального досвіду (О. Алеко) [1].

На жаль, наші спостереження за рівнем розвитку ігрової діяльності у різних вікових групах ЗДО доводять, що високого рівня розвитку сюжетно-рольової гри досягають близько 8–10% старших дошкільників. Виходячи з цього, вихователю потрібно забезпечити педагогічну підтримку творчої гри, що забезпечить високий рівень розвитку ігрової діяльності і, відповідно до цього формування соціального досвіду.

Результати дослідження. Розглянемо методичні основи розвитку творчої гри у різних вікових групах ЗДО.

При організації сюжетно-рольової гри у молодшій групі педагог спрямовує зусилля на досягнення таких завдань: приймати і позначати ігрову роль; реалізовувати специфічні рольові дії, спрямовані на партнера-іграшку; розгортати парну рольову взаємодію, елементарний рольовий діалог із партнером-однолітком. У молодшій групі важливо забезпечити перехід від предметних способів розв'язання ігрових завдань, змістом яких є дії з предметами чи іграшками, до рольових способів розв'язання завдань, коли дитина залучається до активної взаємодії з партнером (насамперед дорослим), у контексті заданих ролей.

Змістом гри є дії з предметами, спрямовані на співучасника гри. Ці дії поки що одноманітні і повторювані [3, с. 93]. Наприклад, дії «матері», спрямовані на «дитину» (годує, заколисує, одягає); дії «лікаря», спрямовані на «пацієнта» (міряє температуру, робить укол, перев'язує руку).

Наприкінці молодшого дошкільного віку у дітей з'являється рольова мова, звернена до партнера, що свідчить про поступовий перехід до рольового способу розв'язання ігрових завдань. Наприклад, лікар, окрім здійснення предметних дій (поміряти температуру, зробити укол), дізнається у пацієнта, що його турбує, обговорює перебіг хвороби, пояснює особливості лікування (тобто реалізує міжособистісну взаємодію); продавець магазину запитує, що покупці хочуть купити, рекламує свій товар тощо. Отже, щоб повноцінно оволодіти ігровою роллю, дитині необхідно вміти не тільки здійснювати умовні предметні дії, але й розмовляти з партнером, як носієм іншої ігрової ролі (як «лікар» з «пацієнтом», а не як Дмитрик з Наталкою) [2, с. 78].

Для розвитку сюжетно-рольової гри у молодшій групі необхідно пропонувати дітям «взаємозалежні» ролі, тобто такі, де одна роль неможлива без іншої. Наприклад, роль «мама» реалізується через взаємодію з «дитиною», а роль «продавець» – через спілкування з «покупцем».

Вихователь організовує спільну гру з дітьми і поступово її ускладнює: спочатку він бере на основну роль і залучає дитину до гри, пропонуючи їй додаткову роль. У подальшому, вихователь бере на себе вже додаткову роль, а потім поступається нею іншій дитині, тобто орієнтує дітей один на одного, на самостійну рольову взаємодію. Отже, розвиток гри здійснюється від спільної гри вихователя і дітей – до самостійної гри дітей.

Наприклад, гра «Магазин».

Вихователь приносить ігрову корзину з «продуктами» (пластикові овочі, фрукти, коробочки від каші, пляшечки від молока) і починає гру: «Я – продавець. Це мій магазин. Хто прийде в магазин за продуктами? Ось Ведмедик! Добрий

день, Ведмедик, що ти хочеш купити? Яблука? Ось, бери яблука. З тебе 5 гривень» (вихователь демонструє взаємодію з іграшкою). Після цього залучає одного з дітей: «Наталка, приходь у магазин разом зі своєю лялькою? Що твоя лялька хоче купити?». Наталка з лялькою «купує» продукти, а вихователь грає роль продавця: «Ось, візьміть хліб і молоко. У нас ще є банани. Вам потрібні?». Після кількох покупок вихователь із взаємодії з іграшкою переключається на взаємодію з дитиною: «Сашко, а ти хочеш щось купити? Заходь до магазину! Що тобі потрібно?». Проводиться кілька подібних «покупок». Потім вихователь пропонує дітям взяти головну роль, а сам бере додаткову: «Хто тепер хоче бути продавцем? Наталка? Ось тобі корзинка, тепер ти будеш працювати в магазині. Дмитрик і я будемо покупцями».

Такий підхід дозволяє дітям навчатися взаємодії один з одним, спостерігати за моделлю поведінки, яку показує вихователь, і поступово брати на себе ролі (зокрема, і головні).

Вихователь може включатися у сюжетно-рольову гру не тільки в головній ролі, а й у додатковій, демонструючи необхідні рольові дії. Методичні прийоми залишаються ті ж самі: спочатку вихователь показує зразок дій у певній ситуації, а потім пропонує дитині повторити дії за зразком; коли діти оволодівають рольовими діями – дорослий виходить із гри і діти грають самостійно.

Наприклад: гра «Лікарня».

Вихователь звертається до дітей: «Марійко, Андрійку, давайте пограємо в лікарню! Тут у нас буде кабінет лікаря (розставляє на столі іграшковий фонендоскоп, бинти, градусник). Хто хоче бути лікарем? Марійко, може, ти будеш лікарем? А ми з Андрійком будемо твоїми пацієнтами. Я перша прийду на прийом». Дорослий розгортає рольовий діалог із дитиною, яка виконує основну роль (розмова «лікаря» з «пацієнтом»): «Добрий день, лікарю! У мене щось болить горло. Ви можете мене оглянути?». Марійка оглядає «пацієнта» і рекомендує лікування: «Вам треба пити таблетки і відпочивати». Після завершення прийому педагог змінює учасників ролей: «Дякую, лікарю! Я вже здорова. Тепер, Андрійку, твоя черга бути пацієнтом. Іди на прийом до лікаря». Андрійко повторює діалог за зразком.

Аналогічно можна пограти в «маму і доньку», «водія і пасажирів», «покупців і продавця» тощо.

У середній групі ЗДО завдання розвитку ігрової діяльності ускладнюються. Завдання вихователя в роботі з дітьми п'ятого року життя – формувати вміння змінювати ігрову роль у процесі гри і називати її для партнерів по грі; змінювати рольову поведінку відповідно до різних ролей партнерів.

Для того, щоб була можливість змінювати роль у процесі, необхідно дотримуватись двох умов:

1) у грі повинні використовуватись не тільки «взаємозалежні» ролі, а й «незалежні» одна від одної; одна з ролей має бути пов'язана з усіма іншими;

2) рольових персонажів у сюжеті гри має бути більше, ніж учасників. У такій ситуації діти будуть змушені брати декілька ролей у процесі гри, щоб розгорнути сюжетну лінію.

Наприклад: гра «Салон краси».

Можна запропонувати такі ролі: клієнт, перукар, візажист, адміністратор. Роль клієнта виконує одна дитина, а друга – змінює ролі в процесі гри: спочатку адміністратор, потім перукар, і, нарешті, візажист. Гра розгортається поступово через взаємодію основної ролі (клієнт) з іншими персонажами. Спочатку клієнт взаємодіє з адміністратором: записується на прийом до майстрів, цікавиться цінами тощо. У подальшому клієнт взаємодіє з перукарем: перукар запитує, яку стрижку хоче клієнт і пропонує обрати з кількох варіантів. Після цього клієнт приходить до візажиста і той пропонує макіяж до нової зачіски.

Отже, одна дитина (клієнт) має змінювати рольову поведінку в залежності від взаємодії з різними персонажами – перукарем, візажистом, адміністратором, виконуючи різні завдання на кожному етапі гри. Друга дитина змінює ролі в процесі гри.

Природно, що вміння змінювати роль у процесі гри формуються в спільній грі з вихователем. Вихователь бере додаткову роль і показує, як можна змінювати її в процесі гри.

Наприклад, сюжетно-рольова гра «Лікарня».

Вихователь звертається до дитини: «Марійко, давай пограємо. Ти будеш лікарем, а я – пацієнтом. Лікарю, у мене болить рука. Що мені робити?». Дитина (лікар) оглядає вихователя (пацієнта), задає питання, наприклад: «Де болить? Як довго болить?». Потім лікує: робить укол, накладає бинт чи прописує ліки.

Після цього вихователь пропонує новий сюжетний поворот: «Давай уявимо, що я вже здорова, але тепер у лікарню треба привезти іншого пацієнта. Я буду водієм швидкої допомоги!».

Вихователь змінює роль на водія швидкої допомоги. Водій «привозить» до лікаря нову «пацієнтку» – наприклад, ляльку або іграшку. Водій розповідає лікарю, що сталося з пацієнтом: «Ось ведмедик упав і забив лапку». Лікар обстежує іграшкового пацієнта та надає йому допомогу. Потім вихователь вводить ще одну сюжетну лінію: «А тепер давай уявимо, що в лікарню привезли хворого хлопчика і я буду його мамою». Гра продовжується.

Отже, вихователь показав приклад, як можна змінювати ролі під час гри: пацієнт – водій швидкої допомоги – мама хворого хлопчика.

Необхідно відзначити, що педагог не завжди має можливість грати індивідуально з кожною дитиною, тому бажано грати одразу з невеликою групою дітей, що значно заощадить час на формування нових ігрових умінь.

У старшому дошкільному віці діти мають вийти на високий рівень розвитку ігрової діяльності, ознаками якого є: відображення у змісті гри дій, пов'язаних зі ставленням

до інших людей; розвинене рольове мовлення; наявність як розгорнутих, так і узагальнених ігрових дій; дотримання правил гри, які відповідають ролі; вміння змінювати ролі в процесі гри; здатність до сюжетоскладання.

У старшій групі діти оволодівають новим, складнішим способом побудови гри – спільним сюжетоскладанням [6, с. 492]. Воно включає вміння дитини вибудовувати нові послідовності подій, вміння поєднувати власні ідеї з ідеями, запропонованими іншими учасниками, і будувати на їх основі спільний сюжет. Сюжетоскладання передбачає сформованість таких умінь: вміння домовлятися, висловлювати свої думки, планувати розвиток гри. Це актуально для підготовки дітей до навчання у школі, де важливими є взаємодія в колективі й дотримання спільних правил.

Наприклад, сюжетно-рольова гра «Ферма».

Розгортання сюжету гри. Одна дитина каже: «Я буду фермером і зараз піду годувати корів». Інша додає: «А я – тракторист! Мені треба зорати поле для посіву». Третя пропонує: «А я буду ветеринаром. Уявімо, що одна з корів захворіла, і мені потрібно її лікувати». Діти об'єднують ідеї та будують логічну послідовність подій, що розгортаються на фермі: посів і збирання врожаю (пшениці, моркви, кукурудзи); турбота про тварин (годування, доїння корови, стрижка овець); ремонт паркану, щоб тварини не втекли.

Можливі варіанти сюжетоскладання, які пропонуються дітьми:

1. А давайте уявимо, що ми зібрали врожай і тепер треба його продати;

2. Давайте уявимо, що на ферму приїхали журналісти з телебачення. Ми повинні показати їм, як ми працюємо.

Усі ідеї об'єднуються в одну загальну історію, а сама гра змінюється і розвивається залежно від інтересів учасників.

Висновки з даного дослідження. Важливою педагогічною умовою формування соціального досвіду у дошкільному віці є педагогічна підтримка розвитку творчої гри у різних вікових групах. У розвинених формах ігрової діяльності формуються такі складники соціального досвіду особистості: розуміння соціального значення та змісту діяльності дорослих, формування ціннісного ставлення до неї; набуття досвіду взаємодії з однолітками і дорослими; усвідомлення важливості та необхідності дотримання норм і правил взаємодії в суспільстві.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому доцільно обґрунтувати вплив іграшки на формування соціального досвіду дошкільників, проаналізувати вимоги до іграшки та особливості її використання у творчій грі.

Список використаних джерел

1. Алеко О. А., Курінна С. М., Курінний Я. В. Соціальне становлення особистості дошкільника: соціальна досвідченість та економічна обізнаність : монографія / ДВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2019. 218 с.
2. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
3. Максимова О. О. Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 175 с.
4. Піроженко Т. О. Якість дошкільної освіти: сучасна ситуація та погляд у перспективу. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Т. 4, вип. 14. С. 6–27.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.
6. Русин Н. М., Гулан М. І. Педагогічні можливості гри в організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти. *Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів* : зб. тез

додатків за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф. Мукачево : Вид-во МДУ, 2022. С. 491–493.

7. Сафронова Л. Б. Визначення поняття «соціальний досвід»: теоретичний аспект. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. Вип. 18 (2). С. 213–221.
8. Федорова М. А. Підходи до розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в*

контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 418–421.

9. Федорова М. А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку : навч. посіб. Житомир : ФОП Левковець, 2018. 155 с.
10. Якса Н. В. Формування соціального та особистісного досвіду людини як соціалізаційний процес. *Креативна педагогіка*. 2015. Вип. 10. С. 148–153.

References

1. Aleko, O. A., Kurinna, S. M., & Kurinnyi, Ya. V. (2019). *Sotsialne stanovlennia osobystosti doshkilnyka: sotsialna dosvidchenist ta ekonomichna obiznanist* [Social development of preschoolers: social experience and economic awareness]. Sloviansk: DVNZ «Donbas. derzh. ped. un-t» [in Ukrainian].
2. Dutkevych, T. V. (2009). *Doshkilna psykholohiia* [Preschool psychology]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury [in Ukrainian].
3. Maksymova, O. O. (2022). *Oznaomlennia ditei z suspilnym dovkilliam* [Acquaintance of children with the social environment]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
4. Pirozhenko, T. O. (2018). Yakist doshkilnoi osvity: suchasna sytuatsiia ta pohliad u perspektyvu [The quality of preschool education: The current situation and a look into the future]. *Aktualni problemy psykholohii* [Actual problems of psychology], 4 (14), 6-27 [in Ukrainian].
5. Ponimanska, T. I. (2006). *Doshkilna pedahohika* [Preschool pedagogy]: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
6. Rusyn, N. M., & Hulan, M. I. (2022). Pedahohichni mozhlyvosti hry v orhanizatsii osvithnoho protsesu zakladu doshkilnoi osvity [Pedagogical possibilities of play in the organization of the educational process in preschool education institutions]. In *Suchasni tendentsii rozvytku nauky y osvity v umovakh pohlyblennia yevrointehratsiinykh protsesiv* [Modern trends in the development of science and education in the context of deepening European integration processes]: zbirnyk tez dopovidei za materialamy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 491-493). Mukachevo: Vyd-vo MDU [in Ukrainian].
7. Safronova, L. B. (2014). Vyznachennia ponjattja «sotsial' nyj dosvid»: teoretychnyj aspekt [Definition of the concept «social experience»: theoretical aspect]. *Teoretyko-metodychni problemy vyhovan' nja ditej ta uchniv' koi molodi* [Theoretical and methodological problems of raising children and school youth], 18 (2), 213-221 [in Ukrainian].
8. Fedorova, M. A. (2021). Pidkhody do rozvytku i hrovoi diialnosti u doshkilnomu vitsi [Approaches to the development of play activities in preschool age]. In *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity* [Actual problems of the formation of the creative personality of the teacher in the context of the continuity of preschool and primary education]: zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii (Is. 10, pp. 418-421). Vinnytsia: TOV «Merkuri-Podillia» [in Ukrainian].
9. Fedorova, M. A. (2018). *Teoriia ta metodyka i hrovoi diialnosti ditei doshkilnoho viku* [Theory and methods of play activities of preschool children]: navchalnyi posibnyk. Zhytomyr: FOP Levkovets [in Ukrainian].
10. Yaksa, N. V. (2015). Formuvannja sotsial' noho ta osobystisnoho dosvidu lyudyny jak sotsializatsiinyj proces [Formation of social and personal experience of a person as a socialization process]. *Kreatyvna pedahohika* [Creative pedagogy], 10, 148-153 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 10.01.2025